

หนังสือลำดับที่ 1

ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์

ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ

วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร

ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ

วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร

ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2553

หนังสือลำดับที่ 1

ศูนย์วรรณคดีศึกษา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตรีศิลป์ บุญขจร.

ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

250 หน้า.

ISBN 978-616-551-185-8

พิมพ์ครั้งแรก ธันวาคม 2549 อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ (กรณีพิเศษ)

นางทองสุข บุญขจร จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่สอง 2553 จำนวน 1,000 เล่ม

รูปเล่ม: จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์แซท ไฟร์ พรินต์

191 – 193 ซอยรามคำแหง 53 ถนนรามคำแหง แขวงวังทองหลาง

เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

จัดจำหน่าย: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0 – 2255 – 4433 โทรสาร 0 – 2255 – 4444

คำนำ

ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ วรรณคดีเปรียบเทียบ:

กระบวนการทัศน์และวิธีการ เป็นตำราที่ใช้ประกอบการสอนรายวิชา
ระเบียบวิธีวิจัยวรรณคดีเปรียบเทียบซึ่งเป็นรายวิชาในระดับปริญญาโท
ของภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เดิมเป็นเอกสารอัดสำเนา ต่อมาเมื่อ
ผู้เขียนได้รับอนุมัติให้ลาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการในปี พ.ศ. 2547
ได้ค้นคว้าปรับปรุงข้อมูลเพิ่มเติมให้ทันสมัย และตีพิมพ์เผยแพร่เป็น
ครั้งแรกเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ (กรณีพิเศษ) ของ
นางทองสุข บุญขจร มารดา จำนวน 1,000 เล่ม นอกจากจะแจกในวัน
พระราชทานเพลิงศพแล้ว ผู้เขียนยังได้นำไปแจกนิสิตในชั้นเรียนวิชา
ระเบียบวิธีวิจัยและนักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการวรรณคดีและผู้สนใจ
เมื่อผู้เขียนได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรในโอกาสต่างๆทั้งในกรุงเทพฯและ
ต่างจังหวัดจนหมด และมีผู้ขอให้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่

ในการพิมพ์ครั้งที่ 2 ผู้เขียนได้เพิ่มเติมบทที่ว่าด้วยวัฒนธรรม
ศึกษาเพื่อครอบคลุมพัฒนาการของวรรณคดีเปรียบเทียบให้ถึงปัจจุบัน
มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณอาจารย์จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์
ที่ช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการจัดรูปเล่มทั้งสองครั้งที่จัดพิมพ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	วรรณคดีเปรียบเทียบ : ศาสตร์สหวิทยาการและศิลปะสากล
บทที่ 1	กำเนิดและพัฒนาการวรรณคดีเปรียบเทียบในฐานะที่เป็นศาสตร์
1.1	กำเนิดวรรณคดีเปรียบเทียบ
1.2	พัฒนาการของวรรณคดีเปรียบเทียบ
1.2.1	ช่วงแรก : วรรณคดีเปรียบเทียบในคริสต์ศตวรรษที่ 19: แนวคิดเรื่องกวีนิพนธ์สากลและวรรณคดีโลก
1.2.2	ช่วงที่สอง : วรรณคดีเปรียบเทียบในคริสต์ศตวรรษที่ 20 : ยุคแห่งความรู้เรื่องของสำนักอเมริกันและอุดมคติ วรรณคดีเปรียบเทียบ
1)	วรรณคดีเปรียบเทียบในทศวรรษ 1970 : รายงานของ เลวิน ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ
2)	วรรณคดีเปรียบเทียบในทศวรรษ 1980 : รายงานของ โรมัส กรีน : ความเจริญเติบโตของ วรรณคดีเปรียบเทียบในสถาบันการศึกษา
3)	ทิศทางของวรรณคดีเปรียบเทียบในทศวรรษ 1990 รายงานของ เบอร์นไฮเมอร์ เรื่องวรรณคดีเปรียบเทียบ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20
4)	ทิศทางของวรรณคดีเปรียบเทียบในปัจจุบัน
บทที่ 2	วรรณคดีเปรียบเทียบแนวข้ามชาติข้ามภาษา
2.1	แนวแรก: แนวทางเชิงประวัติ หรือการศึกษาวรรณคดีที่สัมพันธ์กัน ในเชิงอิทธิพลและที่มา
2.2	แนวทางที่สอง : แนวทางสากล หรือแนวคู่ขนาน (parallelism) หรือแนวลักษณะร่วมอันเป็นสากลของมนุษยชาติ (archetypes)

	หน้า
บทที่ 3 วรรณคดีเปรียบเทียบแนวข้ามศิลป์	69
3.1 การศึกษาในแนวอิทธิพลและแรงบันดาลใจ	69
3.2 แนวทางประสานศิลป์	74
- พัฒนาการของกวีนิพนธ์ภาพ หรือ iconic poetry	75
- พัฒนาการของกวีนิพนธ์รูปแบบหรือ pattern poetry	79
- พัฒนาการของกวีนิพนธ์รูปธรรม หรือ concrete poetry	94
บทที่ 4 วรรณคดีเปรียบเทียบแนวข้ามศาสตร์	69
4.1 วรรณคดีกับสังคม	72
1. ทฤษฎีภาพสะท้อนของวรรณกรรม	
(Conception of the Mirror)	73
- พัฒนาการของทฤษฎีและแนวทางในการศึกษา	
วรรณกรรมเชิงสังคม	74
2. ทฤษฎีแนว Positivism ของฮิปโปลิต แทน	
(Hippolyte Taine)	80
3. วรรณคดีวิจารณ์แนวมาร์กซิสต์ (Marxist Criticism)	83
4.2 วรรณคดีกับจิตวิทยา	89
4.2.1 แนวทางแรก : จิตวิทยาของกวี ผู้เขียน และศิลปิน	90
4.2.2 แนวทางที่สอง : กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะวรรณคดี	90
4.2.3 แนวทางที่สาม : การใช้ทฤษฎีจิตวิทยาหรือจิตวิเคราะห์	
กับวรรณคดี	92
- ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์	92
ก. ทฤษฎีว่าด้วยบุคลิกภาพของบุคคล	92
ข. ทฤษฎีว่าด้วยสัญชาตญาณ (instincts)	93
ค. ทฤษฎีว่าด้วยจิตกังวล (anxiety)	94
ง. ทฤษฎีว่าด้วยระบบแก้ไขความคับข้องใจ	89
จ. ทฤษฎีว่าด้วยปมเพศ (Complex)	95
- การวิจารณ์แนวจิตวิทยาของ คาร์ล กุสตาฟ จุง	

	หน้า
บทที่ 5 วรรณคดีเปรียบเทียบแนวสหพท	104
5.1 กำเนิดและนิยามของสหพท	104
- ทฤษฎีภาษาศาสตร์ของเฟอร์ดินาน เดอ โซส์ซูร์	106
- วาทกรรมบทสนทนาของมิกาเอล บัคติน	106
- ทฤษฎีสหพทของจูเลีย คริสตีวา	110
- สหพทของ มิเชล ริฟฟาแตร์ (Michael Riffaterre)	115
- จาก เติร์ดากับแนวคิดเรื่อง “Graft”	118
- โรลอง บาร์ธส์ กับสหพท	118
- สหพทในผลงานของ ฮาโรลด์ บลูม (Harold Bloom)	119
- Gynocriticism กับสหพท : การกลับมาของผู้แต่งสตรี	120
- ยุคหลังสมัยใหม่กับการกลับมาของประวัติศาสตร์	125
5.2 สหพทในฐานะกระบวนการทศน์วรรณคดีเปรียบเทียบ	127
บทที่ 6 ประเด็นสำคัญในการวิจยสาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ	128
ขอบเขตและประเด็นศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ	
ในคริสต์ศตวรรษที่ 19	128
ขอบเขตและประเด็นศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ	
ในคริสต์ศตวรรษที่ 20	129
6.1 การศึกษาประเภทวรรณกรรม (Genre)	135
6.2 รูปแบบ (Forms)	145
6.3 แนวคิด (Themes)	151
6.4 ยุคสมัยหรือกระแสวรรณคดี (Movements, Periods)	155
บทที่ 7 จากวรรณคดีศึกษาสู่วัฒนธรรมศึกษา:	
การปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์	196
7.1 วัฒนธรรมศึกษาในวงวิชาการตะวันตก	197
7.2 วัฒนธรรมศึกษาในสหรัฐอเมริกา	206
7.3 การปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์ในวงวรรณคดีศึกษาตะวันตก	214

7.4 กระบวนทัศน์วัฒนธรรมศึกษากับการวิจัยสาขาวิชาวรรณคดี เปรียบเทียบ	215
บทที่ 8 บทสรุป : กระบวนทัศน์วรรณคดีเปรียบเทียบ	221
บรรณานุกรม	225

บทนำ

วรรณคดีเปรียบเทียบ : ศาสตร์สหวิทยาการและศิลปะสากล

*“Oh, East is East, West is West, and never the twain shall meet,
Till Earth and Sky stand presently at God’s great Judgement seat;
But there is neither East nor West, Border, nor Breed, nor Birth,
When two strong men stand face to face, though they come from the
end of the earth!”*

“The Ballad of East and West”

Rudyard Kipling

บทกวีบัลลาดของ รัดยาร์ด คิปลิง ชื่อ “บัลลาดของตะวันออกและตะวันตก” สะท้อนสภาวะของโลกมนุษย์ที่แบ่งแยกออกเป็นโลกตะวันออกและตะวันตกซึ่งดูเหมือนไม่มีหนทางที่จะประสานเป็นหนึ่งเดียว จวบจนกระทั่งวันแห่งคำพิพากษาของพระเจ้าที่มีเพียงโลกและผืนฟ้า เมื่อนั้นก็จะมีพรมแดนแบ่งแยกตะวันออกหรือตะวันตก ไม่มีเผ่าพันธุ์หรือชาติกำเนิด เมื่อมนุษย์ผู้แข็งแกร่งทั้งสองเผชิญหน้ากัน แม้ว่าจะมาจากคนละสุดขอบโลก

บทกวีของ รัดยาร์ด คิปลิง เปรียบได้ดังปฐมบทของการหลอมรวมโลกให้เป็นหนึ่งเดียว ปราศจากโลกตะวันออก-โลกตะวันตก แท้จริงมนุษย์ คือ เผ่าพันธุ์เดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่โลกซีกใด ภาษาใด เชื้อชาติใด วรรณคดีเปรียบเทียบเป็นศาสตร์ซึ่งมีจุดยืนของความปราศจากพรมแดนของเชื้อชาติและภาษา โดยถือว่าวรรณคดีทั่วโลกล้วนเป็นการแสดงออกเชิงศิลปะของมนุษยชาติเพื่อบันทึกอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ อุดมคติของวรรณคดีเปรียบเทียบแม้ว่ายากที่จะบรรลุผลอันสมบูรณ์ แต่ก็เป็นวิถีแห่งการปฏิบัติหรือเป็นระเบียบวิธีที่นำทางไปสู่การประสานทองคำความรู้ของวรรณคดีในมิติที่เป็นสากล

กระบวนการทัศนวิจารณ์คดีเปรียบเทียบนับตั้งแต่เริ่มต้นศาสตร์แขนงนี้ เมื่อราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีพัฒนาการเริ่มจากการมองวรรณคดีในลักษณะเปรียบเทียบข้ามชาติ ข้ามภาษา ต่อมาจึงเพิ่มกระบวนการทัศนของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับศิลปะแขนงอื่นๆ หรือกระบวนการทัศนประสานศิลป์ ต่อมาในต้นต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 จึงเกิดกระบวนการทัศนใหม่ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับศาสตร์แขนงอื่นๆ หรือที่เรียกว่ากระบวนการทัศนแบบข้ามศาสตร์ นอกจากนี้ กระบวนการทัศนสหบท (intertextuality) ก็เป็นกระบวนการที่มองวรรณคดีสัมพันธ์ (literary relations) ในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาวรรณคดีข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ และข้ามศิลป์ อันจัดได้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้วรรณคดีเปรียบเทียบมีเพียงแต่เป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาวรรณคดีในลักษณะข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ และข้ามศิลป์เท่านั้น แต่ยังเป็นศาสตร์ที่เป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) อันปราศจาก “รั้วล้อม” ของเชื้อชาติและภาษาอีกด้วย

* กระบวนทัศน์ หรือ paradigm เป็นคำที่ โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) ใช้เป็นครั้งแรกในหนังสือ ชื่อ *The Scientific Revolutions* (1970: ตีพิมพ์ครั้งแรก 1962) โดยเสนอว่า กระบวนทัศน์ คือ ชุดของระบบคิดซึ่งปรากฏในทฤษฎีต่างๆ ที่มนุษย์คิดขึ้น และเป็นที่ยอมรับในชุมชนของยุคสมัย จนกลายเป็นระบบคิด เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ อันเป็นที่ยอมรับในยุคนั้นๆ กระบวนทัศน์หรือกระบวนการในการมองโลกและสรรพสิ่งอาจพบได้ในหนังสือ ตำรา กิจกรรมทางปัญญา การค้นคว้าทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากองค์ความรู้และความคิดความเชื่อของกระบวนทัศน์หนึ่งๆ คูห์น ยกตัวอย่างการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเปลี่ยนโลกทัศน์และวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นลักษณะที่เชื่อว่าวิทยาศาสตร์เป็นความรู้หรือแม้กระทั่งความจริงที่ไม่อาจคัดค้านได้ แนวคิดเรื่องกระบวนทัศน์ของคูห์นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับววรรณคดีศึกษาเมื่อเกิดกระบวนการทัศนใหม่ขึ้น ทำให้ผู้อ่านให้ความหมายตัวบทวรรณคดี (text) ที่อาจแตกต่างไปจากเดิม เช่นเดียวกับเมื่อเกิดการค้นคิดทางวิทยาศาสตร์ใหม่ กระบวนทัศน์ก็เปลี่ยนไปด้วย

อุดมคติของความเป็นสากลของวรรณคดีเปรียบเทียบ คือ มุ่งศึกษาวรรณคดีในฐานะเป็นศิลปะร่วมของมนุษยชาติ มนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในซีกโลกใด ตะวันออกหรือตะวันตก เชื้อชาติใด ภาษาใด อยู่ในยุคสมัยใด ก็ล้วนมีอารมณ์ความรู้สึก ความนึกคิดที่ถ่ายทอดแสดงออกในรูปศิลปะสาขาวรรณศิลป์ที่เรียกว่าวรรณคดี คำว่า “เปรียบเทียบ” ในวรรณคดีเปรียบเทียบจึงเป็นวิธีการของการเปรียบเทียบความหลากหลายของวรรณคดีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอันเป็นสากล อีกทั้งศึกษาวรรณคดีในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ วรรณคดีเป็นรูปการแสดงออกอย่างหนึ่งของมนุษย์ ในขณะที่มนุษย์มีการสร้างสมสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะอื่นๆ อาทิ ศาสนา ความเชื่อ ปรัชญา การเมืองการปกครอง กฎหมาย ฯลฯ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับวิทยาการต่างๆ จึงช่วยให้เข้าใจวรรณคดีในฐานะศิลปะสาขาวรรณศิลป์และเข้าใจมนุษย์ในมิติของความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

คำว่า “เปรียบเทียบ” ในวรรณคดีเปรียบเทียบยังแสดงถึงกระบวนการทัศน์ที่มีลักษณะทวิลักษณ์ หรือองค์ประกอบที่มีลักษณะตรงกันข้าม (binary opposition) กล่าวคือ ในวรรณคดีเรื่องหนึ่งย่อมประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะเฉพาะและลักษณะร่วม (the particular and the general) หรือลักษณะท้องถิ่นและลักษณะสากล (the local and the universal)

ตำราเรื่อง **วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ** ค้นคว้ารวบรวมและเรียบเรียงพัฒนาการของศาสตร์สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบที่เจริญรุ่งเรืองมาเกือบสองศตวรรษ โดยให้ความสำคัญกับความเคลื่อนไหวของศาสตร์แขนงนี้ในโลกตะวันตก ซึ่งมีพัฒนาการและความแข็งแกร่งของวิชาการมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้ ผู้เขียนมิได้ถือว่าตำราของตะวันตกเป็น “สรณะ” ทางหลักวิชา แต่ได้กลั่นกรองเลือกสรรทิศทางและแนวคิดที่น่าจะเป็น “สากล” และ มีเหตุผล แม้จะมีข้อจำกัดของหนังสือ ตำรา และงานวิจัยวรรณคดีเปรียบเทียบในประเทศไทย ผู้เขียนก็ได้พยายามติดตามความเคลื่อนไหวของศาสตร์สาขานี้จนถึงปัจจุบัน ส่วนตัวอย่างของการศึกษาตามระเบียบวิธีต่างๆ ผู้เขียนพยายามหยิบยกตัวอย่างงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ของไทยเพื่อให้ผู้อ่านสามารถหาอ่านได้ในประเทศไทย

ผู้เขียนเชื่อมั่นว่ากระบวนการทศน์วรรณคดีเปรียบเทียบอันเป็นสหวิทยาการ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาวรรณคดีในมิติข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ และข้ามศิลป์ รวมทั้งสหบท อันมีจุดหมายปลายทางที่ความเป็นสากลของวรรณคดีในฐานะศิลปะสาขาวรรณศิลป์ของมนุษยชาติ จะช่วยพัฒนาให้วรรณคดีศึกษาสัมพันธ์กับชีวิต สังคม และโลก ดังที่ เรเน เว็ลเล็ค (René Wellek) นักวรรณคดีเปรียบเทียบคนสำคัญของคริสต์ศตวรรษที่ 20 กล่าวว่า วรรณคดีศึกษาในมิติของวรรณคดีเปรียบเทียบซึ่งมุ่งมองมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์สากล (universal man) เป็นผลผลิตจากจินตนาการเช่นเดียวกับศิลปะ และมีบทบาทในการสืบสาน (preserver) และการสร้างสรรค์ (creator) คุณค่าอันสูงสุดของมนุษยชาติ**

** René Wellek, "The Crisis of Comparative Literature," in *Concept of Criticism*, p. 295.

บทที่ 1

กำเนิดและพัฒนาการวรรณคดีเปรียบเทียบในฐานะที่เป็นศาสตร์

ผู้ที่เรียนหรือสนใจวรรณคดีเปรียบเทียบมักจะถูกตั้งคำถามอยู่เสมอๆ ว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบคืออะไร” เรื่องของความพยายามหาคำนิยามที่เหมาะสมหรือขอบเขตที่แน่นอนจึงเป็นหัวข้อของการอภิปรายถกเถียงที่สำคัญในวงการวรรณคดีเปรียบเทียบซึ่งแสดงถึงความพยายามในการพัฒนาสาขานี้ให้ก้าวหน้าไปและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้ที่พยายามจะนิยามความหมายและจำกัดขอบเขตคำหรือศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งพึงตระหนักว่า ความพยายามที่จะนิยามความหมายนั้นมักจะประสบปัญหาอยู่เสมอเพราะนิยามความหมายหนึ่งๆ มักมาจากข้อสรุปด้านประวัติและการอ้างอิงเฉพาะกลุ่ม ทั้งนี้ความหมายที่นิยามไว้จะแปรเปลี่ยนไปด้วยสาเหตุดังนี้¹

1. ความหมายมักเปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัยแต่ละสมัย
2. แม้ในสมัยเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกันได้
3. ในประเทศต่างๆ คำๆ เดียวกันอาจใช้ในความหมายต่างกัน
4. นักเขียนแต่ละคนอาจจะใช้คำๆ หนึ่งในความหมายที่แตกต่างกัน

ดังนั้นการกล่าวถึงพัฒนาการของความหมาย ขอบเขตและจุดมุ่งหมายของวรรณคดีเปรียบเทียบจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อที่จะเข้าใจสาขานี้

1.1 กำเนิดวรรณคดีเปรียบเทียบ

การศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบในระยะเริ่มต้น เน้นเรื่อง ของประวัติวรรณคดีและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคม นักวรรณคดีเปรียบเทียบรุ่นแรก Madame de Stael ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกวรรณคดีเปรียบเทียบโดยเขียนหนังสือที่มีชื่อเสียง 2 เล่ม ซึ่งเสนอเรื่องความสัมพันธ์ของวรรณคดีนานาชาติ คือ *De la*

Littérature Considerée dans Les Rapports avec les Institutions Sociale (1800) และ **De l'Allemagne** (1813) กล่าวได้ว่างานของ de Stael ได้บุกเบิกการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบในระยะแรกนี้²

Friedrich schlegel ในระยะใกล้เคียงกันเป็นผู้สนใจสุนทรียศาสตร์ ใน **Universal poésie** เขาเห็นว่ากวีนิพนธ์โรแมนติคเป็นกวีนิพนธ์ซึ่งกำหนดลักษณะเป็นสากล เพราะแสดงถึงประสบการณ์ของมนุษย์และความลุ่มลึกของอารมณ์ซึ่งมนุษย์ทุกผู้ทุกนามสามารถรับรู้และตอบสนองได้ กวีนิพนธ์โรแมนติคจึงแสดงถึงประสบการณ์ของมนุษย์ในทุกๆ สถานะ

คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” เริ่มปรากฏในวงวิชาการของยุโรปในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยใช้ในความหมายเกี่ยวกับการพิจารณาวรรณคดีมากกว่าหนึ่งชาติและมักจะใช้คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” โดยไม่ได้ให้คำอธิบายหรือแสดงวิธีการศึกษาไว้อย่างชัดเจน

ในฝรั่งเศส คำว่าวรรณคดีเปรียบเทียบปรากฏเป็นครั้งแรกเป็นชื่อรวมสรณิพนธ์ชื่อ **Cour de Littérature Comparée** ใน ค.ศ. 1816 แต่ไม่ได้อธิบายความหมายหรือบอกวิธีการของการศึกษาเปรียบเทียบ ในช่วงทศวรรษ 1820-1830 ในฝรั่งเศสจึงมีการใช้คำว่าวรรณคดีเปรียบเทียบแล้ว

ส่วนในเยอรมนี ปรากฏคำว่าวรรณคดีเปรียบเทียบ หรือ “Vergleichende Literaturgeschichte” เป็นครั้งแรกในหนังสือของมอริส คาริเย (Moriz Carrière) ในค.ศ. 1854

ในประเทศอังกฤษ ผู้ที่ใช้คำว่าวรรณคดีเปรียบเทียบเป็นคนแรก คือ แมทธิว อาร์โนลด์ (Matthew Arnold) โดยใช้เป็นรูปพหูพจน์ว่า “comparative literatures” ในค.ศ. 1848

ต่อมาในปี ค.ศ. 1835 ในปาฐกถาเกียรติยศของ ฟิลาเรต ชาร์ลส์ (Philarete Charles) เรื่อง วรรณคดีต่างประเทศเปรียบเทียบ หรือ **Littérature étrangère comparée** (Foreign Literature Compared) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ

วรรณคดีเปรียบเทียบว่า ในยุคแรกเน้นเรื่องการศึกษาอิทธิพลเป็นหลัก ศึกษาอิทธิพลของวรรณคดีหรือนักเขียนที่มีต่อวรรณคดีหรือนักเขียนต่างวัฒนธรรม และวรรณคดีสัมพันธ์ และอุดมคติของสัมพันธ์ภาพของวรรณคดีสากล

ในปี ค.ศ. 1819 ลอร์ด ไบรอน (Lord Byron) เขียนไว้ในคำนำของเรื่อง “Prophecy of Dante” ว่า วรรณคดีเปรียบเทียบคือการศึกษาความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างเอกลักษณ์ของชาติกับมรดกทางวัฒนธรรม

การแปลวรรณคดีของชาติอื่นมีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องอิทธิพลในวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ในประเทศเชคโกสโลวาเกีย โจเซฟ จุงมาน (Jusef Jungmann) นักวิชาการผู้รักชาติชาวเชค กล่าวถึงความสำคัญของการแปลไว้เมื่อ ค.ศ. 1846 ว่า การแปลมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีเชคสมัยใหม่ การแปลวรรณคดีของชาติอื่น เป็นการทำให้วรรณคดีประจำชาติเจริญเติบโตและพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชาติที่กำลังพยายามค้นหาหนทางวัฒนธรรมของตนเองเพื่อความเป็นเอกราชทางวัฒนธรรมและการเมือง

คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” เกิดขึ้นในยุคที่ชาติต่าง ๆ ในยุโรปกำลังพยายามแยกตัวเพื่อเป็นเอกราชจากอาณาจักรต่าง ๆ ได้แก่ จักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire) อาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี (Austro-Hungarian Empire) ชาติใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นพยายามแสวงหาเอกลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดีประจำชาติ วรรณคดีเปรียบเทียบเป็นคำที่เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองของยุคนั้น ซึ่งมีกระแสของความคิดเรื่องชาติค่อนข้างรุนแรง ขณะเดียวกันก็มีความพยายามพูดถึงภาษาวรรณศิลป์อันเป็นสากล การเปรียบเทียบวรรณคดีมักเป็นไปในลักษณะการประเมินค่าวัฒนธรรมของชาติหนึ่งหรือชาติของตนว่าสูงกว่าอีกชาติหนึ่ง เช่น ในปาฐกถาของฟิลาเรต ชาร์ลส์ ใน ค.ศ. 1835 ที่แอตเธเน (Athénée) แม้จะพยายามกล่าวว่าวรรณคดีเปรียบเทียบมีธรรมชาติที่ไม่มีอคติทางวัฒนธรรม แต่เขาก็อดที่จะคิดไม่ได้ว่าวรรณคดีของฝรั่งเศสมีความเหนือกว่าสำหรับชาร์ลส์ วรรณคดีเปรียบเทียบเป็นการท่องเที่ยวที่รื่นรมย์ เขาเลือกศึกษากวีใหญ่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา คำสำคัญของวรรณคดีเปรียบเทียบ

คือ การสื่อสาร การนำมาและการใช้ร่วมกัน เขาพยายามลดความเป็นการเมืองของวรรณคดีเปรียบเทียบ และต้องการสร้างเอกภาพหรือความเป็นหนึ่งเดียวกันอันเป็นสากล

ส่วนเอเบล ฟรองซัวส์ วิลเลอแมง (Abel François Villemain) ใน ค.ศ. 1829 กล่าวยกย่องรูปแบบการศึกษาเรื่องอิทธิพลว่านักเขียนที่ยิ่งใหญ่จะมีอิทธิพลต่อนักเขียนชาติอื่นๆ หลายประเทศ ทั้งชาร์ลส์ และ วิลเลอแมง อภิปรายเรื่องความยิ่งใหญ่ของนักเขียนในอดีต สนใจกระบวนการของอิทธิพลซึ่งวรรณคดีฝรั่งเศสมีต่อเพื่อนบ้านและนำมาจำแนกแยกแยะ นอกจากนี้ เขายังมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบวรรณคดีของยุโรปชาติต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ส่วนลอร์ด แมคเคอเลย์ (Lord Macaulay) ผู้ศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีของยุโรปกับเอเชียมีความเห็นว่าวัฒนธรรมของยุโรปสูงส่งกว่าของอินเดียและอาหรับ วรรณคดีของชาติอื่นนอกเหนือจากยุโรปถือว่าเป็นวรรณคดีของชาติอื่น (alien)

เมื่อพิจารณาการใช้คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” ในระยะแรกเมื่อราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้อย่างกว้างๆ ไม่ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร และมักใช้คำนี้เพื่อให้ตรงกันข้ามกับคำว่า “วรรณคดีประจำชาติ” (national literature) เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกกล่าวหาว่าคับแคบทางเชื้อชาติ วรรณคดีเปรียบเทียบเกิดขึ้นในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของยุโรปในช่วงที่พยายามสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติ การศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีมักให้ความสนใจกับวรรณคดีสัมพันธ์ในยุโรป เปรียบเทียบกับวรรณคดีของชาติของตนกับอิทธิพลที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านและมักจะมีความโน้มเอียงที่จะคิดว่าวรรณคดีตนเหนือกว่าวรรณคดีของชาติที่ได้รับอิทธิพลและวรรณคดีในเอเชีย

1.2 พัฒนาการของวรรณคดีเปรียบเทียบ

ตลอดช่วงเวลาของสองศตวรรษที่เริ่มมีการใช้คำว่าวรรณคดีเปรียบเทียบในยุโรป วรรณคดีเปรียบเทียบมีพัฒนาการและขยายขอบเขตจนกลายเป็นศาสตร์ที่มีระเบียบวิธีของตนเอง พัฒนาการของศาสตร์แขนงนี้อาจแบ่งได้เป็นช่วงเวลาดังนี้

1.2.1 ช่วงแรก วรรณคดีเปรียบเทียบในคริสต์ศตวรรษที่ 19: แนวคิดเรื่องกวีนิพนธ์สากลและวรรณคดีโลก

ในช่วงตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในยุโรป เริ่มมีความสนใจเรื่องวรรณคดีเปรียบเทียบแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และมีความพยายามที่จะนิยามความหมายของคำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” เกิดขึ้นแล้ว นักวิชาการชาวฝรั่งเศส 2 คน ถือกันว่าเป็นบิดาของการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบเพราะเริ่มการศึกษาอย่างเป็นระบบ คือ ฌอง ฌาค แอมแปร์ (Jean Jacques Ampère) และอาเบล ฟร็องซัวส์ วิลเลอแมง (Abel Fraçnois Villemain)

ฌอง ฌาค แอมแปร์ เขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติวรรณคดีฝรั่งเศสสมัยใหม่เปรียบเทียบกับวรรณคดีต่างประเทศ ชื่อ *Histoire de la Littérature Française au Moyen Age Comparée Littératures Etrangères* ในปี ค.ศ. 1841 ส่วนอาเบล ฟร็องซัวส์ วิลเลอแมง เขียนหนังสือเปรียบเทียบวรรณคดีสมัยใหม่ของฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และอังกฤษ ชื่อ *Tableau de la Littérature au Moyenage en France, en Italie, en Espagne et en Angleterre* 2 เล่ม ในปี ค.ศ. 1830 เนื้อหาของหนังสือสองเล่มนี้กล่าวถึงวรรณคดีเปรียบเทียบในแง่วรรณคดีสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน ความสนใจวรรณคดีของชาติอื่นแสดงถึงอุดมคติที่พยายามจะให้ความเสมอภาคกันระหว่างวรรณคดีชาติต่างๆ เพื่อความเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมในยุโรป และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันเป็นสากล (universal concord)

ในระยะต่อมา วรรณคดีเปรียบเทียบเริ่มมีสถานะเป็นวิชาในสถาบันการศึกษาในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีการจัดตั้งภาควิชาวรรณคดี

เปรียบเทียบในประเทศฝรั่งเศส โดยมีภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบเป็นแห่งแรกที่เมืองลียง (Lyon) ใน ค.ศ. 1897 เนื้อหาของวิชานี้เน้นพัฒนาการของวรรณคดีกล่าวได้ว่าในระยะนั้น วรรณคดีเปรียบเทียบสำนักฝรั่งเศสเป็นกระแสหลักของวงการวรรณคดีเปรียบเทียบ ขณะที่ประเทศอื่นๆ ในยุโรปยังไม่มีการก่อตั้งขึ้นเป็นภาควิชาในสถาบันการศึกษา

ในทัศนะของซูซาน แบสเน็ตต์ (Susan Basnette) ผู้เขียนหนังสือชื่อ **Comparative Literature : An Introduction** เห็นว่า วรรณคดีเปรียบเทียบในฝรั่งเศสและเยอรมนีในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีลักษณะและพัฒนาการแตกต่างกัน³

ในฝรั่งเศส บริบททางสังคมของฝรั่งเศสในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือ เป็นประเทศที่ร่ำรวย มีอำนาจและมีอาณานิคมทั่วโลก มีอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งและมีความเชื่อว่าภาษาของตนเหนือกว่าภาษาอื่น วัฒนธรรมของตนสูงส่งกว่า และสถาบันต่างๆ ก็มีความเข้มแข็งกว่า

ส่วนเยอรมนีในช่วงเวลาเดียวกันมีลักษณะตรงกันข้าม คือ ยังประกอบด้วยรัฐเล็กๆ รวมกันเป็นชาติด้วยภาษา และกำลังพยายามแสวงหาศูนย์กลางทางการเมืองและจิตวิญญาณร่วมกัน

วรรณคดีเปรียบเทียบในฝรั่งเศสจึงมุ่งไปที่การศึกษาวัฒนธรรมของฝรั่งเศสในฐานะเป็นผู้ให้และผู้รับสนใจที่จะนิยามเอกลักษณ์ของชาติ ดังที่เฟอ์นัน บรูเน็ตติเยร์ (Fernand Brunetière) กล่าวไว้ว่า ประวัติวรรณคดีเปรียบเทียบทำให้ฝรั่งเศส อังกฤษและเยอรมนี เข้าใจความเป็นชาติของตนชัดเจนยิ่งขึ้น การสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติเกิดขึ้นได้โดยนิยามในเชิงเปรียบเทียบวัฒนธรรมของตนเองกับผู้อื่น หากศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมของตนเองก็จะไม่เข้าใจชัดเจนถึงลักษณะประจำชาติอันยิ่งใหญ่ของตนเอง รวมถึงประจักษ์ชัดถึงความยิ่งใหญ่ของนักเขียนประจำชาติตน

ส่วนในเยอรมนี ความตื่นตัวของวรรณคดีเปรียบเทียบปรากฏในรูปของการออกวารสารตีพิมพ์วรรณคดีของชาติต่างๆ ในเชิงเปรียบเทียบ มีวารสาร 2 ฉบับ ที่ให้ความสนใจกับวรรณคดีเปรียบเทียบ ฉบับแรกเริ่มตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1877 โดยมีนักวิชาการที่ใช้ภาษาเยอรมันในโรมานีเย ชื่อ ฮูโก เมลท์ซ เดอ ลอมนิตซ์ (Hugo Meltzl de Lomnitz) ออกวารสารหลายภาษาชื่อ “Aeta Comparationis Litterarum Universarum” ในบทบรรณาธิการ ลอมนิตซ์กล่าวว่า แม้ว่าหลักการของวรรณคดีเปรียบเทียบจะยังไม่เกิดขึ้นในเยอรมนี แต่หน้าที่ของวารสารฉบับนี้คือ ช่วยให้เกิดวรรณคดีเปรียบเทียบขึ้น โดยเสนอหลักการ 3 ข้อ คือ

ประการแรก การประเมินค่าประวัติศาสตร์วรรณคดีใหม่ เพราะในระยะนั้นประวัติศาสตร์วรรณคดีกลายเป็นเครื่องมือของการเมืองและนิรุกติศาสตร์

ประการที่สอง การประเมินค่าว่าการแปลเป็นศิลปะ

ประการที่สาม ความเชื่อในเรื่องความหลากหลายของภาษา⁴

นอกจากนี้ ลอมนิตซ์ยังโจมตีลัทธิหลงชาติตนเองและเหยียดหยามชาติอื่น (chauvinism) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดชาตินิยมอย่างคับแคบ ขณะที่มีความพยายามจะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องวรรณคดีโลกอันเป็นสากล แต่ก็แฝงไว้ด้วยอคติทางเชื้อชาติที่คิดว่าวัฒนธรรมและเชื้อชาติของตนเหนือกว่าชาติอื่น ทุกชาติต้องการมีวรรณคดีโลกของตนเองโดยยังไม่เข้าใจอย่างแท้จริงว่าวรรณคดีโลกคืออะไร

ทัศนะของลอมนิตซ์น่าสนใจที่เขาให้ความสำคัญกับการแปลในการพัฒนาศาสตร์สาขา วรรณคดีเปรียบเทียบ และการพยายามให้ประวัติศาสตร์วรรณคดีมีสถานะของตนเอง ความสนใจเรื่องความหลากหลายของภาษา รวมทั้งภาษาและวรรณคดีของชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ ลอมนิตซ์พยายามบอกว่าการสำคัญของการเมืองและสำนึกของความเป็นชาติไม่เกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของวารสารของลอมนิตซ์ก็ไม่มีนอกเขตยุโรปตะวันออก

วารสารอีกฉบับหนึ่งซึ่งแสดงถึงความตื่นตัวของวรรณคดีเปรียบเทียบในเยอรมนี โดยออกตีพิมพ์เผยแพร่ในเวลาต่อมา ชื่อ “Zeitschrift für Vergleichende

Literaturgeschichte” (1887-1910) บรรณาธิการเป็นนักวิชาการชาวเยอรมันชื่อ แมกซ์ คอช (Max Koch) ซึ่งยกย่อง แฮร์เดอร์ (Herder) ว่าเป็นผู้ให้กำเนิดแนวคิดใหม่ของวรรณคดีและประวัติวรรณคดี งานของแฮร์เดอร์ เกี่ยวกับกวีนิพนธ์และเพลงพื้นบ้าน ทำให้ขยายขอบเขตของการศึกษาวรรณคดีและประวัติวรรณคดีเปรียบเทียบ คอชยังเห็นว่า การแปลเป็นพื้นฐานสำคัญของการเปรียบเทียบ วรรณคดีเยอรมันและประวัติศาสตร์เยอรมันเป็นจุดเริ่มต้นและศูนย์กลางของการศึกษา คติชนวิทยา (Folklore) เป็นศาสตร์ที่มีหลักการของตนเอง แต่การศึกษาเปรียบเทียบกวีนิพนธ์กับเพลงพื้นบ้านควรเป็นพื้นฐานของวรรณคดีเปรียบเทียบ

แฮร์เดอร์ให้ความสำคัญกับวรรณคดีพื้นบ้าน เขาใช้คำ “ชน” หรือ Volk โดยเปลี่ยนความหมายจากประชาชนในฐานะพลเมือง เป็นการให้ความสำคัญกับคุณค่าของพลเรือน เอกลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งบอกความแตกต่างทางเชื้อชาติ (a distinguishing feature) ชนชาติแต่ละชาติจะมีลักษณะประจำชาติ และเอกลักษณะทางภาษาซึ่งเรียกว่า “Volksgeist” ความสนใจรวมดกวัฒนธรรมของชุมชนพื้นบ้านนำมาซึ่งลักษณะทางเชื้อชาติที่แพร่กระจายอยู่ในยุโรป มีการแปลวรรณคดี นิทาน และเพลงพื้นเมืองเป็นภาษาต่างๆ แฮร์เดอร์จัดทำหนังสือ “Stimmen der Völker in Liedern” ในปี ค.ศ. 1778

นอกจากนี้ยังมีการตีพิมพ์วรรณคดี เพลงพื้นเมือง บทกวีพื้นบ้านอีกมาก ในยุโรป เช่น เอลิแอส ลอนร็อต (Elias Lonnrot) รวบรวมมหากาพย์ของชาติฟินแลนด์ เรื่อง **The Kalevala** ในปี ค.ศ. 1849 และ จาค็อบ กับ วิลเฮล์ม กริมม์ (Jakob & Wilhelm Grimm) รวบรวมนิทานพื้นบ้านชุด **Fairy Tales** ในปี ค.ศ. 1812-1813

วารสารและหนังสือที่รวบรวมวรรณคดีพื้นเมืองชนชาติต่างๆ เหล่านี้แสดงถึงการขยายตัวของความสนใจวรรณคดีเปรียบเทียบในเยอรมนีและยุโรปตะวันออก

อาจสรุปได้ว่า ขณะที่วรรณคดีเปรียบเทียบในฝรั่งเศสตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เน้นเรื่องของจิตใจและวรรณคดีในฐานะเป็นผลผลิตจากสมองของมนุษย์ ส่วนนักวรรณคดีเปรียบเทียบเยอรมันจะเน้นเรื่อง “ราก” หรือ “จิตวิญญาณของชาติ” ความแตกต่างนี้เป็นเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมและพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของสองชาตินี้ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 และยิ่งแตกต่างมากยิ่งขึ้นทุกทีในคริสต์ศตวรรษที่ 20

นักวรรณคดีเปรียบเทียบสำนักฝรั่งเศสคนสำคัญและมีอิทธิพลมากในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือ พอล แวน เทียกเฮ็ม (Paul van Tieghem) ผู้เขียนหนังสือวรรณคดีเปรียบเทียบชื่อ *La Littérature Comparée* เมื่อ ค.ศ. 1931 เขาให้ความหมายของวรรณคดีเปรียบเทียบไว้ว่าวรรณคดีเปรียบเทียบศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกรีกและละตินกับวรรณคดีปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลหรือ “เป็นหนี้” วรรณคดีกรีกและละติน ความหลากหลายของวรรณคดีสมัยใหม่และความซับซ้อนของวรรณคดีเหล่านี้ เขายังเห็นว่าเรื่องราวของวรรณคดีสมัยกลางยังขาดการแบ่งเป็นเชื้อชาติอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นวรรณคดีปัจจุบันน่าจะเหมาะสมกับวรรณคดีเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบวรรณคดีควรเปรียบเทียบระหว่างวรรณคดี 2 ชาติ หากมากกว่าสองชาติไม่ควรเรียกว่าวรรณคดีเปรียบเทียบ ควรเรียกเป็นอย่างอื่นมากกว่า อีกทั้งยังเห็นว่าวรรณคดีมุขปาฐะ คติชนวิทยา วรรณคดียุคก่อนการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ควรอยู่นอกขอบเขตของวรรณคดีเปรียบเทียบ การที่เทียกเฮ็มจำกัดให้วรรณคดีเปรียบเทียบศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีเพียงสองชาติทำให้ศาสตร์แขนงนี้ถูกเข้าใจผิดมาเป็นเวลานาน ส่วนสาเหตุที่เทียกเฮ็มก็ถกกันคติชนวิทยาออกไปจากวรรณคดีเปรียบเทียบ เพราะเขาเห็นว่า นิทาน ตำนานและเทพนิยายซึ่งเป็นคติชนวิทยา ไม่ใช่วรรณคดี วรรณคดีเป็นศิลปะการเขียน ซึ่งเป็นประวัติของจิตวิญญาณของมนุษย์ ส่วนคติชนวิทยาเป็นชนบซึ่งไม่มีผู้แต่งที่มีตัวตนแน่นอน (impersonal)

ทัศนะของเทียกเอ็มดังที่กล่าวมาแล้วทำให้วรรณคดีเปรียบเทียบมีขอบเขตแคบและเป็นที่เข้าใจผิดมาเป็นเวลานาน อีกทั้งยังมีทัศนะหลงชาติตนเองเหยียดหยามชาติอื่น (chauvinism) แต่ก็ยังเป็นกระแสหลักของวรรณคดีเปรียบเทียบในฝรั่งเศสในช่วงเวลานั้น

นักวรรณคดีเปรียบเทียบฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งในช่วงเวลานั้น คือ ลอลิเย (Lollié) ผู้เขียนหนังสือชื่อ **Short History** เขาเขียนประวัติวรรณคดีบนพื้นฐานของความเป็นชาตินิยมโดยละเลยข้อมูลวรรณคดีของอังกฤษ เพราะเห็นว่า ตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในอังกฤษมีแต่งงานเขียนเกี่ยวกับการเมือง กวีนิพนธ์ถูกละเลย วรรณกรรมจินตนาการเสื่อมถอย มีแต่งงานเขียนประวัติศาสตร์และวรรณกรรมมุขปาฐะเป็นสำคัญ ทัศนะที่เห็นว่าประวัติวรรณคดีของตนเองว่ายิ่งใหญ่เหนือชาติอื่นทำให้เกิดอคติแบบชาตินิยม

พอล แวน เทียกเอ็ม พยายามวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดีเปรียบเทียบของลอลิเย แต่ในขณะที่พยายามวิจารณ์ว่าลอลิเยคับแคบและอคติ เทียกเอ็มเองก็ทำให้วรรณคดีเปรียบเทียบมีปัญหาในอีกลักษณะหนึ่ง เทียกเอ็มพยายามนิยามวรรณคดีเปรียบเทียบโดยแยกแยะความแตกต่างระหว่างวรรณคดีทั่วไป วรรณคดีโลก และวรรณคดีเปรียบเทียบ

วรรณคดีทั่วไป หมายถึง การศึกษาเรื่องขบวนการทางศิลปะหรือแนวโน้มความนิยมของวรรณคดีหลายๆ ชาติ

วรรณคดีเปรียบเทียบหมายถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ชาติ ในทัศนะของเทียกเอ็ม วรรณคดีเปรียบเทียบเป็นเรื่องของตำนานและเทพนิยาย ซึ่งอยู่รอบๆ ตัวกวี และมักเกี่ยวกับกวีเล็กๆ หรือกวีย่อย ความสัมพันธ์ของวรรณคดี 2 ชาติ เช่น ฝรั่งเศส-เยอรมัน (Franco- German literary relations) ความสัมพันธ์ของโป (Poe) กับ โบดแลร์ (Baudelaire) หรืออิตาลีในงานของเกอเท (Goethe) เป็นต้น

ในทัศนะของเทียกเอ็ม วรรณคดีเปรียบเทียบเกี่ยวข้องกับวรรณคดี 2 ชาติหรือเป็นการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของวรรณคดีสองชาติ (*études binaires* หรือ *binary relation*) ส่วนวรรณคดีทั่วไปหมายถึงการศึกษาวรรณคดีหลายๆ ชาติ

เรเน เวลเล็ค (René Wellek) นักวรรณคดีเปรียบเทียบรุ่นหลังวิจารณ์การแบ่งการศึกษาของเทียกเอ็มว่าไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาให้วรรณคดีเปรียบเทียบมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่ยิ่งทำให้เกิดความสับสน เวลเล็ค แสดงทัศนะไว้ว่า

“เป็นไปได้ที่จะขีดเส้นแบ่งระหว่างวรรณคดีเปรียบเทียบกับวรรณคดีทั่วไป ยกตัวอย่าง การศึกษาอิทธิพลของเซอร์ วอลเตอร์ สก็อต ในฝรั่งเศสกับกำเนิดนวนิยายประวัติศาสตร์ นอกจากนั้นคำว่าวรรณคดีทั่วไปก็เป็นคำที่ทำให้สับสนเพราะวรรณคดีทั่วไปอาจหมายถึง ทฤษฎีวรรณคดี กวีศาสตร์ หรือหลักวรรณคดีก็ได้”⁵

เวลเล็คยังวิจารณ์ว่า การจำกัดขอบเขตวรรณคดีเปรียบเทียบเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณคดีสองชาติ หรือ *binary relation* หรือเปรียบเทียบวรรณคดีสองชาติไม่สามารถทำให้เกิดหลักการหรือทฤษฎีที่มีความหมายได้ เพราะเป็นการศึกษาองค์ประกอบบางส่วน และอาจไม่มีระเบียบวิธีของตนเอง เวลเล็คยังโจมตีนิยามของวรรณคดีเปรียบเทียบที่เป็นการเปรียบเทียบเพียง 2 ชาติว่าทำให้ความสนใจวรรณคดีเปรียบเทียบลดลง

สำนักฝรั่งเศสเน้นเรื่องการเปรียบเทียบ (*binary studies*) หรือการเปรียบเทียบสองชาติตามแนวทางของเทียกเอ็ม นักวิชาการชาวฝรั่งเศส แนวคิดนี้ยังสืบทอดกันต่อมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักวิชาการรุ่นต่อมาผู้ก่อตั้งวารสารชื่อ “*Revue de littérature comparée*” ในปี ค.ศ. 1921 ชื่อ เฟอร์ดินานด์ บัลเดนสเปอร์เกอร์ (Fernand Baldensperger) พยายามจำกัดขอบเขตและสภาพของวรรณคดีเปรียบเทียบ นักวิชาการสำนักฝรั่งเศสกำหนดขอบเขตที่ควรเป็นศูนย์กลางของการศึกษาไว้ว่า วรรณคดีเปรียบเทียบควรเกิดจากการ